

Nr 43

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om yttrande över förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612) jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 mars 1966 dagtecknad proposition, nr 118, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, velat inhämta riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 30 december 1959 (nr 612).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen anhålles om riksdagens yttrande över förslag till en ny bestämmelse i byggnadsstadgan av innehåll att de utrymmen i byggnad till vilka allmänheten äger tillträde i skälig omfattning skall utformas så att de blir tillgängliga och kan nyttjas av personer med nedsatt rörelseförmåga. Bestämmelsen gäller nybyggnad och ombyggnad och föreelås träda i kraft den 1 juli 1966.

§ 46.

(Gällande lydelse)

Byggnad för stadigvarande bruk, vari inrymmes bostads- eller arbetsrum, skall anordnas och inredas så, att den bereder möjlighet till trevnad och god hygien. Den skall innehålla nödiga förvaringsutrymmen samt vara försedd med behövlig sanitär utrustning.

(Föreslagen lydelse)

Byggnad för stadigvarande bruk vari inrymmes bostads- eller arbetsrum, skall anordnas och inredas så, att den bereder möjlighet till trevnad och god hygien, *ävensom att byggnaden i skälig omfattning utformas så att den blir tillgänglig för och kan nyttjas av personer vilkas rörelseförmåga är nedsatt till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom.* Den skall innehålla nödiga förvaringsutrymmen samt vara försedd med behövlig sanitär utrustning.

Särskilt skall — — — och god belysning.»

Propositionens tillkomsthistoria

Utskottet hänvisar till propositionen s. 3—5.

Departementschefen

För den rörelsehindrades möjligheter till ett aktivt liv med normala kontakter med samhället är det självfallet väsentligt att den fysiska miljön är så utformad att han inte möter oöverkomliga hinder när han lämnar sin bostad. Även om de rörelsehindrades situation härvidlag ändrats till det bättre under senare år, främst genom att tekniska hjälpmedel tillkommit som underlättar för dem att anpassa sig till miljön, är det otvivelaktigt så att åtskilligt återstår att göra för att anpassa miljön till de rörelsehindrades speciella behov. En från denna synpunkt betydelsefull del av miljön där väsentliga förbättringar bör kunna uppnås med förhållandevis små insatser utgör byggnaderna, såväl de enskilda som de offentliga.

Jag finner det därför angeläget att de rörelsehindrades särskilda behov på detta område beaktas i större utsträckning än som f. n. är fallet. I detta syfte bör byggnadslagstiftningen kompletteras med en särskild bestämmelse som syftar till att förbättra de rörelsehindrades möjligheter att få tillträde till och att nyttja olika slag av byggnader. Den nya bestämmelsen bör upptas i byggnadsstadgan.

Byggnadsforskningsinstitutets förslag att också tillfartsvägar till byggnader skall anordnas så att de motsvarar de rörelsehindrades behov finner

jag i och för sig vara mycket beaktansvärt. Förslaget synes dock lämpligen böra upptas i annat sammanhang.

En bestämmelse i byggnadsstadgan måste ges allmän karaktär och det kan inte komma i fråga att där närmare ange vilka krav som i de rörelsehindrades intresse kan ställas på olika slag av byggnader. Uppgifter härom bör upptas i byggnadsstyrelsens anvisningar till byggnadsstadgan (BABS). Sedan en tid tillbaka förbereder byggnadsstyrelsen tillsammans med bostadsstyrelsen och svenska centralkommittén för rehabilitering anvisningar i ämnet.

Den nya bestämmelsen bör omfatta alla utrymmen i byggnad till vilka allmänheten äger tillträde. Härmed avses inte bara de utrymmen som är upplåtna för allmänheten, såsom expeditionslokaler, samlingslokaler, bibliotek, etc. utan också sådana utrymmen i bostadshus som inte är avsedda enbart för hyresgästerna, t. ex. entréer, trappuppgångar och korridorer.

Den föreslagna bestämmelsen omfattar inte bostadsutrymmen. Det synes nämligen inte realistiskt att söka utrusta alla lägenheter så att de motsvarar de rörelsehindrades behov. I likhet med institutet för byggnadsforskning och de remissorgan som anslutit sig till institutets förslag anser jag att de svårast rörelsehindrades bostadsfråga bör lösas genom speciallägenheter. För de i mindre grad rörelsehindrade vill jag framhålla de möjligheter som ges att i vanliga lägenheter genom individuellt anpassad utrustning och de övriga hjälpmedel som numera står till buds underlätta den dagliga livsföringen.

Mycket av det som skapar en för de rörelsehindrade vänlig byggnadsmiljö behöver inte medföra nämnvärt ökade byggnadskostnader. Det gäller många gånger bara att ha klart för sig vari de rörelsehindrades problem består och hur dessa problem byggnadstekniskt bäst kan lösas. Det kan vara fråga om så enkla detaljer som att göra en dörr några centimeter bredare, att sätta upp en ledstång eller att utelämna en tröskel. Naturligtvis blir det i vissa fall också fråga om åtgärder av mera omfattande slag.

Vid en bestämning av vilka åtgärder som i de rörelsehindrades intresse skall vidtas beträffande en viss byggnad måste en avvägning ske med hänsyn till kostnaderna för åtgärderna och ändamålet med byggnaden. Åtgärder som inte medför någon kostnadsökning eller blott en obetydlig sådan bör kunna vidtas beträffande praktiskt taget alla byggnader till vilka allmänheten äger tillträde. Föreskrifter rörande mer kostnadskrävande detaljer som hissar, persontransportband och ramper synes inte böra utfärdas beträffande andra utrymmen än dem som nyttjas av en större allmänhet eller av ett större antal rörelsehindrade. De utrymmen jag avser är expeditionslokaler, samlingslokaler, affärslokaler, skolor, bibliotek, sjukhus etc.

I likhet med byggnadsstyrelsen och institutet för byggnadsforskning an-

ser jag att varje form av nedsatt rörelseförmåga till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom bör beaktas i sammanhanget.

En reglering i enlighet med det anförda måste begränsas att i första hand gälla nybyggnader. Det torde nämligen inte vara möjligt vare sig från arbets- eller från kostnadssynpunkt att införa en allmän skyldighet att ändra redan färdigställda byggnader så att de motsvarar de rörelsehindrades behov.

Begreppet nybyggnad är definierat i 75 § byggnadsstadgan. Härunder faller inte bara uppförandet av en helt ny byggnad utan bl. a. också till- eller påbyggnad och ombyggnad av genomgripande beskaftenhet. Bestämelsen bör kunna tillämpas också på de senare formerna av nybyggnad (se särskilt 75 § b—d).

Bestämmelser om nybyggnad finns i byggnadsstadgan upptagna under 38—48 §§. Den nya bestämmelsen bör betecknas som 42 a §.

I 49 § byggnadsstadgan sägs, att vid sådan ändring av byggnad, som ej är att hänföra till nybyggnad, skall bestämmelserna i 38—48 §§ äga motsvarande tillämpning i fråga om de delar av byggnaden, som beröres av ändringen. Det synes lämpligt att med beaktande av vad jag tidigare anført 42 a § göres tillämplig också på sådan ombyggnad. Enligt 49 § äger byggnadsnämnden medge undantag från bestämmelserna i 38—48 §§. Nämnden bör ha samma befogenhet beträffande 42 a §.

Motionerna

Motionärerna framhåller till en början att de rörelsehindrades behov bör i första hand tillgodoses genom inrättande av specialbostäder men att det självfallet är från ekonomisk synpunkt orealistiskt att specialutrusta varje lägenhet. En sådan utrustning skulle också bli obekvämt för dem som inte är i behov av särskilda anordningar. Motionärerna anser emellertid att de bostäder som inte är speciellt utrustade för rörelsehindrade personer bör utformas så att de inte i onödan försvårar för en rörelsehindrad att utnyttja bostaden. De flesta rörelsehindrade kommer inte i åtnjutande av specialbostäder och har inte heller, framhåller motionärerna, behov av sådana om bostäderna i övrigt utformas så, att de inte i onödan försvårar boendet för dem. Genom åldrande och sjukdom blir många människor mer eller mindre rörelsehindrade, varför åtgärden inte kan betraktas som onödig. Motionärerna fortsätter:

Vårt förslag avser förbättringar som vid nybyggnad kan göras utan större kostnader. I våra nuvarande bostäder vållar t. ex. alltför lågt sittande väggkontakter, oåtkomliga garderobsutrymmen, smala dörrar o. s. v., svårigheter även för lindrigt rörelsehindrade personer. Med vårt förslag vill vi fastslå principen att vid nybyggnad och planering av bostäder skall alltid lösningar och åtgärder vidtagas för att undanröja svårigheter för lindrigt rörelsehindrade att även utnyttja »de vanliga» bostäderna.

Utskottet

I propositionen föreslås att en ny bestämmelse införs i byggnadsstadgan av innehåll att de utrymmen i byggnad, till vilka allmänheten äger tillträde, i skäligen omfattning skall utformas så att de blir tillgängliga och kan nyttjas även av personer vilkas rörelseförmåga är nedsatt till följd av ålder, invaliditet eller sjukdom. Bestämmelsen skall gälla nybyggnad och ombyggnad och föreslås träda i kraft den 1 juli 1966.

Enligt utskottets mening bör alla rimliga åtgärder vidtagas som kan underlätta de rörelsehindrades möjligheter till ett i möjligaste mån aktivt liv i samhället. Av grundläggande betydelse är härvid att den fysiska miljön är så utformad att framkomligheten för de rörelsehindrade ej motverkas. Med förhållandevis små insatser kan också goda förbättringar uppnås i såväl enskilda som offentliga byggnader. Det nu framlagda propositionsförslaget, som tar sikte på utrymmen i byggnad till vilka allmänheten har tillträde, synes vara väl ägnat att härutinnan förbättra de rörelsehindrades möjligheter att ta sig fram på ett för dem tillfredsställande sätt. Utskottet anser förslaget utgöra ett beaktansvärt led i statsmakternas strävan att förbättra villkoren för de rörelsehindrade och hälsar därför förevarande proposition med tillfredsställelse.

Med den i propositionen föreslagna bestämmelsen avses inte bara de utrymmen som är upplåtna för allmänheten såsom expeditionslokaler, samlingslokaler och bibliotek utan även sådana utrymmen i bostadshus som inte är avsedda enbart för hyresgästerna, t. ex. entréer, trappuppgångar och korridorer. Däremot omfattar bestämmelsen inte bostadsutrymmen. Departementschefen finner det nämligen inte realistiskt att söka utrusta alla lägenheter så att de motsvarar de rörelsehindrades behov, och han anser att de svårast rörelsehindrades bostadsfråga bör lösas genom speciallägenheter. Motionärerna i motionerna I: 745 och II: 914 instämmer i detta uttalande vad gäller speciallägenheter men framhåller att de flesta rörelsehindrade inte kommer i åtnjutande av dylika lägenheter och inte heller har behov av sådana om bostäderna i övrigt utformas så att de inte i onödan försvårar boendet för dem. I motionerna pekas på vissa förbättringar som vid nybyggnad kan göras utan större kostnader. Utskottet, som anser motionernas syfte vara beaktansvärt, delar emellertid departementschefens nyssnämnda uppfattning i denna fråga. Även om bostäderna sålunda inte anses generellt kunna anpassas till lindrigare former av rörelsehinder torde sådan anpassning dock i viss utsträckning kunna tillgodoses genom bostadsstyrelsens lånebestämmelser. Vidare anser sig utskottet kunna förutsätta att rekommendationer i den av motionärerna föreslagna riktningen kommer att övervägas vid utarbetandet av byggnadsstyrelsens anvisningar till byggnadsstadgan.

Mot utformningen av författningsförslaget har utskottet ingen erinran. På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte — med avslag å motionerna I: 745 och II: 914 — i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla att riksdagen icke funnit anledning till erinran mot det vid propositionen nr 118 fogade författningsförslaget.

Stockholm den 10 maj 1966

På tredje lagutskottets vägnar:

HANS LEVIN

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson*, Svante Kristiansson, Nils-Eric Gustafsson*, Åkesson, Herbert Larsson*, Lidgard, Torsten Hansson och Ernulf*;

från a n d r a kammaren: herrar Levin, Johansson i Torp, fru Torbrink, herrar Grebäck, Hedin, Persson i Tandö*, Johansson i Öckerö* och From.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.